

Western Equine Encephalitis

Waa maxay Western Equine Encephalitis?

Cudurka *Western equine encephalitis* waa cudur fayras ah oo loogu gudbiyo dadka iyo fardaha qaniinyada kaneecada. Fayrasku waa alphavirus wuxuuna si dhaw ula xidhiidhaa fayrasyada eastern equine encephalitis iyo Venezuelan equine encephalitis.

Jirrada ay keento *western equine encephalitis* aad ayey u yar tahay Maraykanka. Sanadkii 1941-dii, waxa jiray dillaac goboleed wayn ee *western equine encephalitis* taasi oo saamaysay dhawr gobol iyo Kanada. Sanadkaas, waxa jiray ugu dhawaan 800 oo kiis Minnesota iyo 90 ku dhinteen. Tan iyo markaas, Minnesota waxa aad ugu yaraa inay ka dilaacdo *western equine encephalitis*.

Sidee ayuu halis u yahay Western Equine Encephalitis?

Dadka badankooda qaba infakshankan ma yeelan doonaan calaamad, ama astaamo hargab oo kale ayey yeelan. Calaamadaha sida caadiga ah waxay si dhakhso ah u muuqdaan 1-2 toddobaad gudahood marka ay qofka qaniinto kaneeco caabuqa qabtaa. Qiyaas yar oo ka mid ah dadka, gaar ahaan dhallaanka iyo dadka waayeelka ah, ayaa laga yaabaa inay ku dhacaan unsefalitis (caabuqa maskaxda).

Inta badan kiisaska bini aadanka ee ugu xun waxay ka bilaabmaan qandho lama filaan ah, madax-xanuun, qoorta oo adag, matag, ama daciifnimo. Xanuunka waxaa laga yaabaa inuu ku sii socdo wareer, xanaaqa, suuxdint iyo miyir-beel. Qiyaastii 5-15%

(shan ilaa shan iyo toban) ee kiisaska encephalitis-ka waa kuwo dhimasho leh, qiyaastii 50% (boqolkiba konton) carruurta ka kacda waxay yeelan doonaan dhaawac maskaxeed oo joogto ah. Ma jiraan wax daawayn ah *western equine encephalitis* oo aan ka ahayn daryeelka taageero. In qofka cusbitaal la dhigo ayaa laga yaabaa xaaladaha daran.

Yaa halis ugu jira inay ku dhacdo Western Equine Encephalitis?

Cudurka *Western equine encephalitis* ayaa inta badan laga soo sheegaa gobolada iyo ismaamulada Kanada ee galbeedka Webiga Mississippi. Intii lagu jiray dillaacyadii hore ee Minnesota, fayraska waxaa laga helay in badan oo kamid ah galbeedka iyo koonfurta Minnesota. Kaneecada faafin karta fayraska *western equine encephalitis* badanaa waxa ay ku badan tahay aaggan sababta oo ah waxay awoodaan inay isticmaalaan dhulalka qoyan ee qayb ahaan doogga leh ee qaybaha beeralayda ah ee gobolka kuwaasi oo ay ku dhasho. Dadka ka shaqeeya dibadda ama ka qaybgalka hawlaha dibadda guriga ama shaqada ayaa halis wayn ugu jira maadaama ay kaneeco la kulmayaan.

Nooc ee kaneecada ayaa faafisa Western Equine Encephalitis?

Minnesota gudaheeda, waxaan haynaa 50 nooc oo kaneeco ah laakiin dhammaan kaneecada ma cunaan dadka. Cudur-sidaha koowaad ee fayraska *western equine encephalitis* gobolkeena waa *Culex Dareer*.

Kaneecadan waxaa badanaa laga helaa meelaha furan sida beerta iyo cawska, halkaas oo ay ukunteeda dhigi karto biyaha taagan sida gacmada bullaacadaha iyo dhulalka qoyan. Kaneecadu waa duule xooggan, waxayna ka duuli kartaa dhawr mayl halka ay ka jirto. Waxay wax cuntaa fiidka iyo waabariga. Khatarta ugu badan ee cudurka kaneecadu qaaddo ee Minnesota ayaa caadi ahaan ah laga bilaabo bartamaha Luuliyo ilaa bartamaha Sebtembar.

Maxay dadka qaban karaan si looga hortago *Western Equine Encephalitis*?

Habka ugu fiican ee looga hortago *Western Equine Encephalitis* waa inaad ka ilaaliso naftaada iyo qoyskaaga qaniinyada kaneecada:

- Iska ilaali dhaqdhaqaaqyada dibadda ee fiidkii iyo waabariga, oo ah wakhtiga ugu badan ee kaneecadu wax cunto, gaar ahaan laga bilaabo Luulyo ilaa Sebtembar.
- Isticmaal celiyayaasha leh DEET iyada oo la raacayo tilmaamaha calaamadda - ilaa 30% DEET waa ammaan waxayna waxtar u leedahay dadka qaangaarka ah iyo carruurta ka wayn da'da laba bilood. Celiyayaasha kale ee wax-ku-oolka ah waxaa ka mid ah *picaridin*, IR3535, iyo saliidda liindhanaanta eucalyptus. Kaliya isticmaalka alaabada ka diiwaangashan Hay'adda Ilaalinta Deegaanka.
- Hore u sii daawee dharka oo ku qalabee alaabta permethrin-kujirto.
- Xiro shaadhadh iyo surwaalo balaq ah oo dhaadheer.
- Ka ilaali kaneecada gurigaaga adigoo ilaalinaya xidhnaanshaha daaqadaha iyo albaabada.

Si aad naftaada iyo qoyskaaga uga ilaalisid cudurada kale ee kaneecada ee Minnesota:

- Biyaha ka faaruqi hareeraha gurigaaga ugu yaraan toddobaadkii halmar si looga hortago kaneecadu inay u isticmaasho weelka meelo ay ku dhasho.
 - Baaldiyada, weelka ubaxa/soosariska, baaquliyada rabbaayadaha, qubaysyada shimbiraha, barkadaha kalluunka, iwm.
- Hubi majaroorada oo si joogto ah uga gur caleemaha si biyuhu si fiican u maraan.
- Giiji daboolada dabacsan si ayna biyuhu ugu ururin.
- Si adag u dabool weelka biyaha lagu kaydiyo (tusaale ahaan, foostada roobka).
- Ka buuxi godadka geedaha ee biyaha qabta wasakh ama ciid.
- Dib u warshadee taayirrada qadiimiga ah ama ku kaydi meesha ayna ka heli karin biyaha roobka.

Minnesota Department of Health
Vectorborne Diseases Unit
PO Box 64975
St. Paul, MN 55164
651-201-5414
www.health.state.mn.us

Western Equine Encephalitis – Somali (4/11/19)

Si aad ugu hesho macluumaadkan qaab kale, wax 651-201-5414. Waxaa lagu daabacay warqad dib loo warshadeeyey.